

Na témže rybníku jsme ji pozorovali ještě 9. 10. 1977 - 2 exempláře a 1. 10. 1978 rovněž 2 exempláře.

Poslední pozorování jsme učinili 24. 3. 1979, kdy jsme na témže rybníku pozorovali téměř přepeřeného samce a 2 jedince v zimním šatě. Na hladině byly v té době především lysky, březňáčky, několik chocholaček a potápek velkých.

O c h r a n a p o š t o l e k na Královéhradecku

Miroslav Dušík, Lochenice

O hospodářském významu u nás nejběžnějšího dravce - poštolky obecné (*Falco tinnunculus*) dnes snad již nemůže být pochyb. Řada našich i zahraničních odborníků ve svých pracích prokázala na základě rozborů žaludků a vývržků naprostou užitečnost tohoto sokolovitého ptáka. Převážná část potravy je tvořena malými hlodavci, nejčastěji hraboši polními a to z 90%. Zbylých 10 % tvoří zpravidla ostatní druhy malých obratlovců jako ještěrky, hadi a obojživelníci a ptáci. V některých oblastech tvoří také značnou část potravy myzy, zejména dvoukřídly. Proto je také poštolka vyhláškou MZV 1967 oprávněně ochráněna. Výjimku tvoří pouze uznané a samostatné bažantnice, kde je povolen její lov od 16. V. - 15. VII.

Vzhledem k dosud poměrně početnému výskytu u nás je v zemědělské krajině velmi užitečná hubením hrabošů a dalších myšovitých hlodavců. V jarním i letním období často vidíme lovit poštolky nad kulturami víceletých píceň, příkopy a v podzimních měsících nad nezoranými pozemky po obilovinách, kde se udržují početné kolonie hrabošů. V zimních měsících ji u nás spatříme pouze jednotlivě, neboť velká část poštolek přetahuje na potravně výhodnější stanoviště k jihu.

Podobně jako v jiných oblastech, dávají i na Královéhradecku poštolky přednost otevřené krajině před většími lesními komplexy. Pro hnízdění si zpravidla vybírají opuštěná stračí hnízda, dle možností se usadí i ve stromové dutině. Každoročně vyhnízdí také několik párů na vysokých věžích uprostřed města, na skladech, komínech, obytných budovách i sílech v okolí. V posledních 3 letech, kdy bylo v tomto okrese vyvěšeno množství budek a polobudek pro poštolky a sovy, dochází k osidlování i těchto zařízení.

Budky jsou v podstatě dvojího typu:

1. budky dřevěné o vnitřním rozměru 25x30x40 cm s vletovým otvorem 12x12 cm.
2. polobudky z umělé hmoty, vyrobené z 25 a 30 l kanystrů po pesticidech, postaveny na výšku mají vnitřní rozměr 20x25x50 cm s vyřiznutým vletem v boční stěně ve velikosti 20x25 cm, což zajišťuje dobrou větratelnost.

Dřevěné budky jsou svou konstrukcí nejbliže přirozeným dutinám ve starých stromech, zatímco polobudky z umělé hmoty, vně natřené šedou barvou, představují nový nezvyklý prvek v ochraně ptactva. Jsou daleko odolnější vůči nepříznivým vlivům počasí a délka jejich funkční životnosti je závislá zejména na vhodném způsobu upevnění na kmen. Tvarem a šedým zabarvením také vhodněji zapadnou do prostředí, neboť jejich vnější rozměr je daleko menší, takže každému snadnou ujdou pozornosti.

Oba typy budek jsou v okrese rozmístěny v otevřené krajině do stromořadí, malých i větších remízků v polích, na samostatných dřevinách a v okrajových částech lesů sousedících se zemědělskou půdou. Vzdálenost mezi nimi se pohybuje od 500 do 1000 m. Celkové území s vyvěšenými budkami tvoří pás na severní, západní a jihovýchodní straně Hradce Králové, dlouhý přibližně 20 km a široký v průměru 3 km, což odpovídá ploše zhruba 6000 ha. Od severu k jihu je tvořen obcemi Sendražice, Lochenice, Předměřice n.L., Plotiště, Svobodné Dvory, Plačice, Praskačka, Libišany, Pohřebačka, Březhrad, Farářství, Třebeš, Roudnička, Vysoká n.L., Borek, Hrachoviště. Jsou vyvěšeny ve výšce 6 - 18 m (zpravidla 10 - 15 m) na kmeny topolů, dubů, olší, bříz, smrků a lip. Vletové otvory byly střídaně směřovány ke všem světovým stranám.

Poněvadž poštolky ani sovy nikdy nestaví vlastní hnízda, tedy ani nepřinášejí hnízdní materiál, bylo nutné do budek při vyvěšování napěchovat dostatek sena, slámy nebo pilin, aby ptáci vůbec mohli zahnízdit. Ti si pak v době námluv vykouřili v podkladu kotlinku, kam později snesli svá vejce.

Všechny budky je nejlépe vyvěšovat v podzimních měsících (září - říjen), kdy hlavně mladí ptáci nemají obsazena svá hnízdiště, takže v období stálých přeletů a tahů je snadno objeví, začnou je obhlížet, případně v nich nocují. Oproti zimním měsícům není také tak velké riziko při samostatné práci v korunách stromů, poněvadž nejsou větve ani kmeny tolik křehké. V budkách vyvěšovaných v březnu se usazují pouze páry, které dosud neobjevily vhodné hnízdiště nebo ptáci přetahující. Tyto bývají až z 50% neobsazeny!

Pokud jde o obsazování jednotlivých typů budek, je nutné hned zdůraznit, že klasické dřevěné budky jsou vhodné především pro oblasti rozsáhlejších lesních komplexů a velkých polních remízků, kde předpokládáme usazení puštíka obecného (*Strix aluco*). Našimi zkouškami se jednoznačně potvrdilo, že poštolky obecné (*Falco tinnunculus*) jim sice dávají přednost před stračími hnízdy, ale daleko raději se usazují v polobudkách. Pokud je jednotlivé páry obsadily, nikdy nebyla v jejich blízkosti neobsazená polobudka a nebo se z ní po vyvěšení nového typu raději přestěhovaly. Nikdy se také pár neusadil v lesním komplexu nebo na jeho okraji.

Velmi zajímavá je i skutečnost, že v budkách a polobudkách se v naší oblasti začínají usazovat i kalouši ušatí (*Asio otus*), kteří dosud běžně hnízdí na starých hnízdech jiných ptáků nebo obydlují hlavaté vrby. Pravděpodobně se v nich - stejně jako poštolky - cítí bezpečněji a navíc jsou do značné míry chráněni před nepřízní počasí.

Celkem z vyvěšených 65 budníků bylo obsazeno v roce 1979 32 poštolkami, 10 puštíky a 3 kalouši ušatými (celkem 70%). Tato čísla svědčí o značné možnosti ovlivnit kvantitativní stav těchto ptáků v krajině právě touto náhradou za chybějící vhodné stromy s dutinami. Pro ornitologa se zde nabízí vhodná možnost pro pozorování a kroužkování ptáků bez pracovního vyhledávání hnízd, často komplikovaného nebezpečným výstupem do vrcholků korun stromů.

Mělo by se stát samozřejmostí každého ochránáře, aby vyvěsil alespoň několik malých i velkých budek, neboť aktivní ochrana ptactva je vizitkou dobrého vztahu k celé přírodě.